

Anti-pestprotocol

1e Montessorischool De Wielewaal

(versie juni 2023)

Voorinformatie

1ste Montessorischool De Wielewaal is een openbare school en valt onder het bestuur van Openbaar Onderwijs aan de Amstel (OOadA). De Wielewaal is een echte buurtschool met ongeveer 250 leerlingen.

De Wielewaal ziet een veilige, vertrouwde motiverende omgeving als de belangrijkste voorwaarde om tot leren te komen, de zelfstandigheid te vergroten en de sociale-emotionele vorming van de leerlingen te waarborgen.

Hierbij zijn drie basisbehoeften van belang:

1. Relatie met de omgeving. Kinderen die zich veilig voelen en die zich door anderen (volwassenen en leeftijdgenoten) gewaardeerd en gerespecteerd voelen, hebben hun aandacht en energie vrij om zich op het leren te richten. ('ik wil erbij horen')
2. Competentie. Kinderen ervaren dat ze steeds meer weten en kunnen en krijgen hierdoor zelfvertrouwen. Ze realiseren zich dat ze zelf voor die successen hebben gezorgd en verwachten dat het de volgende keer weer zal lukken. Ze voelen zich 'competent'. ('het moet niet te makkelijk of te moeilijk voor me zijn')
3. Autonomie. Kinderen willen dingen graag zelf doen. Ze hebben een innerlijke drang naar zelfstandigheid. Ze worden gemotiveerd doordat ze zelf mogen kiezen en beslissingen mogen nemen. Bezigheden zonder ruimte voor eigen inbreng ervaren kinderen als saai of zinloos. Ze hebben uitdaging nodig. ('ik wil kunnen en mogen kiezen')

Deze drie basisbehoeften uit de moderne ontwikkelingspsychologie gekoppeld aan de montessori visie op ontwikkeling naar zelfstandigheid (vanuit het traditioneel vernieuwingsonderwijs) zijn de leidraad voor ons onderwijs.

Ondanks alle activiteiten in het kader van onze missie en visie komt het voor dat er weleens gepest wordt op school. Pesten heeft een enorme impact op de persoonlijke én schoolontwikkeling van een leerling. Met dit anti-pestprotocol willen wij vastleggen wat de school doet aan preventie, de aanpak en aan de nazorg van pesten. Deze informatie is zowel voor leerlingen als ouders en personeel een leidraad om te werken aan een zo veilig mogelijke omgeving.

We werken vanuit de pedagogiek van Maria Montessori, gericht op persoonlijke groei en relaties met anderen. De pedagogische lijn gaat ook over hoe een individu zich verhoudt tot zijn of haar omgeving en hoe je op een fijne manier met elkaar omgaat. Het idee is om het pesten van anderen zo veel mogelijk te voorkomen, doordat we prettig met elkaar omgaan vanuit een stevige basis.

Onze visie op gedrag en sociale vorming is:

Op 1e Montessorischool De Wielewaal leren kinderen goed voor zichzelf, anderen en de omgeving te zorgen. Dat betekent dan:

- neem je besluiten met je hart en hoofd door goed te zijn voor jezelf, anderen en de omgeving;
- ben je verantwoordelijk voor je gedrag en leren;
- ben je aardig voor iedereen en draag je zorg voor elkaar;
- kun je naar een ander luisteren en kun je hulp vragen en geven, want samen ben je sterker;
- durf je iets nieuws te proberen, fouten te maken en opnieuw te beginnen.

1. Het verschil tussen pesten en plagen

Wat is plagen?

We spreken over plagen wanneer leerlingen min of meer aan elkaar gewaagd zijn. Het vertoonde gedrag is onschuldig en nodigt uit tot een reactie van eenzelfde soort. Het gaat dan om een spel, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Plagen is niet systematisch en heeft geen nadelige gevolgen voor degene die het ondergaat. Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen, leren kinderen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan. Het is een vaardigheid die later in hun leven van pas komt.

Wat is pesten?

Op De Wielewaal hanteren we de regel dat degene die gepest wordt, bepaalt of het vertoonde gedrag gewenst is of niet meer. Hij/zij bepaalt dus of er sprake is van pesten. Wat voor de één een grapje of een plagerijtje is, kan door de ander als enorm vervelend of kwetsend ervaren worden. In sommige gevallen kan ook de leerkracht bepalen dat gedrag niet gewenst is en er stappen ondernomen moeten worden. Pesten kent vele gradaties. Wat misschien niet persoonlijk bedoeld is, kan iemand direct raken. Het wordt een probleem op het moment dat je er samen niet meer uitkomt. We spreken van pestgedrag wanneer dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en/of bang gemaakt wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en (zeer) bedreigend kan zijn. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet door iedereen serieus worden genomen.

Wat is digitaal pesten?

Digitaal pesten houdt in: (Anonieme) berichten versturen via whatsapp, schelden, roddelen, bedreigen, foto's van mobieltjes en webcam op internet plaatsen, privégegevens op een site plaatsen, wachtwoorden stelen en misbruiken. De effecten van digitaal pesten kunnen erger zijn dan bij traditioneel pesten. Opnames die via de webcam worden gemaakt, worden vastgelegd door een ander. Deze opnames verdwijnen nooit meer. Over de hele wereld kan een foto op een site staan. Foto's die eenmaal op internet staan zijn soms niet meer te verwijderen.

2. Partijen bij het pestprobleem

Bij pesten zijn meerdere partijen betrokken: de gepeste leerling(en), de pester(s), de zwijgende middengroep, de meelopers, het personeel en de ouders.

De gepeste leerling

Elke leerling loopt het risico gepest te worden, maar sommige leerlingen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken. Maar het heeft vaker te maken met vertoond gedrag, de manier waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop die worden geuit. Kinderen die gepest worden hebben vaak andere interesses dan de meeste leeftijdgenoten of ze doen dingen anders. Ze zijn goed in vakgebieden of juist niet. Veel kinderen die gepest worden zijn minder weerbaar. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep en durven ze weinig of niets te zeggen omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid wordt verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp zeker niet uit komt.

Gepeste leerlingen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdgenoten. Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte;
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaat; praten en dat het pesten dan nog erger wordt;
- het feit dat het probleem onoplosbaar lijkt;
- het idee dat je niet mag klikken;
- bij digitaal pesten: ouders zijn soms niet goed op de hoogte van internet ontwikkelingen dus het vertrouwen dat zij daadwerkelijk kunnen helpen ontbreekt bij het kind.

Kind met pestgedrag

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair, maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag te tonen. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken. Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden.

Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers om gepest te worden. Pesters zijn vaak fysiek sterker dan de rest van de klas, ze lijken weinig empathisch (invoelend) vermogen te hebben, zijn impulsief en lijken andere kinderen graag te willen domineren.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- een problematische thuissituatie;
- een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken;
- het moeten spelen van een rol die niet bij hem past;

- een voortdurende strijd om de macht in de klas;
- een gevoel van incompetentie (ik kan niks) op school door slechte cijfers of een laag niveau;
- een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid).

De zwijgende middengroep

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen. Er zijn ook leerlingen die niet merken dat er gepest wordt. Heel af en toe neemt een leerling, of een klein groepje leerlingen, het voor het gepeste kind op.

De meelopers

Dit zijn de leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

Het schoolteam

Pesten is een goed bewaard groepsgeheim: (bijna) iedere leerling weet dat in de groep wordt gepest, toch durft niemand het aan docent of ouder te vertellen. Voor medewerkers is het dan ook lastig te weten of en door wie er in de groep gepest wordt.

Via de vragenlijsten van Hart en Ziel, die tweemaal per jaar ingevuld worden door onze leerlingen uit groep 6,7 en 8, geven kinderen echter wel aan in hoeverre zij pestgedrag ervaren. Wij nemen deze signalen zeer serieus en handelen daarop.

De ouders

Wanneer kinderen worden gepest, durven ze in de meeste gevallen niet aan hun ouders te vertellen dat hen dit overkomt. Ze kunnen bang zijn dat hun ouders naar school gaan, het aan de leerkracht vertellen en dat deze het verkeerd aanpakt. Ze schamen zich vaak dat hen dit overkomt. Soms denken ze dat ze het gedrag van de pester zelf hebben uitgelokt en het dus verdient om gepest te worden.

3. Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat als team het beste kunnen aanpakken. Om pesten zowel in preventieve zin als in curatieve zin aan te pakken is het nodig dat alle partijen betrokken worden bij de uitvoering van het beleid. We spreken dan van een 'vijfsporenaanpak'.

Het anti-pestprotocol is een verklaring waarin is vastgelegd dat pestgedrag op school niet geaccepteerd wordt en volgens een vooraf bepaalde handelwijze aangepakt wordt.

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen;

- leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen;
- de school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren;
 - leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten;
 - de school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het anti-pestprotocol);
 - de school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

4. De verantwoordelijkheden

De algemene verantwoordelijkheid van de school

- De school zorgt dat de directie, de mentoren en de leerkrachten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
- De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school optimaal is.
- In alle groepen besteedt de leerkracht aandacht aan pesten. Dit is onderdeel van ons dagelijks handelen en gesprekken met de kinderen. In de bovenbouw wordt daarbij regelmatig aandacht gegeven aan digitaal pesten, de jaarlijkse week van de media is daarbij eveneens ondersteunend.
- Het bieden van steun aan het kind dat gepest wordt.
- Het probleem wordt serieus genomen.
- De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- Het bieden van steun aan de ouders. Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen en verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.
- Faalangst- en sociale vaardigheidstrainingen worden binnen school of extern aangeboden voor leerlingen (op individuele basis). Op school is dit afhankelijk van gemeentelijke subsidies(via OKT), anders kan de school ouders verwijzen om dit zelf, en dus extern, op te pakken. Dat kan via het Ouder- en Kindteam maar ook op eigen initiatief.

Stappen die ondernomen worden door leerkracht en/of intern begeleider. 1. De leerkracht zoekt uit wat er precies gebeurt.

2. De leerkracht, de intern begeleider en de betrokken leerlingen zoeken naar mogelijke oplossingen.
3. Waar nodig: het aanbieden/regelen van hulp aan de gepeste door (externe) professionals (IB-collega met expertise binnen de stichting, BPO, IB). Het bieden van steun aan de pester. De begeleider confronteert de leerling met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester en probeert zo de achterliggende oorzaken boven tafel te krijgen.
4. Het regelen van hulp aan het kind met pestgedrag door een gespecialiseerde medewerker binnen school of externe professionele hulp (collega met expertise binnen de stichting, BPO, IB, anders).
5. Het betrekken van de zwijgende middengroep bij het probleem.
6. De leerkracht bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle

leerlingen hierin. De leerkracht bespreekt met de klas mogelijke oplossingen hoe zij kunnen bijdragen aan verbetering van de situatie. De leerkracht komt hier in de toekomst steeds op terug.

7. De leerkracht/intern begeleider geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.

5. De Steungroep methode van Sue Young (Boek: Van pesten naar Samenwerken)

De IB heeft kan samen met de BPO de leerkrachten binnen school begeleiden bij aanpak van pestgedrag.

De leerkracht en intern begeleider bepalen samen, op grond van de problematiek, of de steungroepaanpak ingezet kan worden.

Bij deze aanpak wordt de verantwoordelijkheid voor een pestprobleem bij een steungroep gelegd. Het feit dat niemand beschuldigd wordt, ook de pester(s) niet, draagt bij aan een potentiële oplossing. De pester(s), de meelopers en een aantal neutrale medeleerlingen of vrienden van de gepeste leerling worden samengebracht en gaan op zoek naar mogelijke oplossingen. Niet het beschuldigen van de pester en de feiten staan centraal, maar het negatieve gevoel van het slachtoffer. Vooral, hoe dit gevoel weer positief te krijgen. De steungroep wordt gevraagd om mee te denken over hoe zij het gepeste kind kunnen ondersteunen/een positieve ervaring kunnen bieden.

Met als doel: het negatieve gevoel bij het slachtoffer te reduceren, het kind weer blij naar school te laten gaan. Ook is het doel om de pester in een andere, positieve, rol te zetten. Leerkrachten besteden vaak veel tijd om de ware toedracht van het pestgedrag te achterhalen. Om effectief hulp te kunnen bieden hoeft de ware toedracht niet bekend te zijn. De oorzaak vormt niet de oplossing, beter is het direct te starten met het werken aan een oplossing. Bij de steungroepaanpak worden de volgende stappen gevolgd:

Stap 1: Gesprek met de leerling die wordt gepest

Na instemming van de ouders van de gepeste leerling, wordt de steungroep methode gestart door IB en/of BPO. In het eerste gesprek met de gepeste leerling moedigt de begeleider de leerling aan om te vertellen hoe hij/zij zich voelt. De feiten die verteld worden kadert hij terug naar de effecten en gevoelens die deze feiten teweeg brachten. Bewijsmateriaal verzamelen is niet de bedoeling. Het is belangrijk dat de betreffende leerling zicht krijgt op het proces van aanpak en zijn/haar toestemming geeft om met de steungroepaanpak het probleem te verhelpen. Soms leeft de angst dat het nog erger zal worden, maar als het niet bestraffende aspect volledig duidelijk is, voelt de leerling zich meestal veilig en opgelucht dat er iets gedaan wordt.

De gepeste leerling is niet aanwezig bij het gesprek met de steungroep. Ter voorkoming dat door het verhaal van de gepeste leerling anderen zich beschuldigd voelen en zich willen rechtvaardigen. Dat zou de probleemoplossende aanpak kunnen ondermijnen. Afhankelijk van de leeftijd bepaalt de begeleider samen met de gepeste leerling wie uitgenodigd zullen worden in de steungroep. Het is van belang dat 'de pester' in de steungroep zit, maar ook een vriend of iemand die de gepeste gunstig gezind is en ook een leerling die langs de zijlijn staat, niets doet of soms meedoet aan het pesten.

(Optioneel) Tot slot vraagt de begeleider de gepeste leerling iets te tekenen of te schrijven wat uitdrukt hoe hij/zij zich voelt. Dit kan worden meegenomen naar de eerste bijeenkomst

met de steungroep.

De ouders van de leerlingen in de steungroep krijgen een e-mail waarin vermeld staat dat hun kind onderdeel uitmaakt van een steungroep voor een leerling met een korte uitleg. Deze e-mail is eerst gezien door de ouders van het gepeste kind, omdat de naam van de gepeste leerling in de e-mail staat.

Stap 2: Bijeenkomst met de betrokken leerlingen

De begeleider regelt een bijeenkomst samen met de leerkracht met de steungroep, 5 tot 8 supporters.

De begeleider begint met aan de groep te vertellen dat er een probleem is omdat de gepeste leerling het erg moeilijk heeft en zich ongelukkig voelt. De begeleider vertelt het verhaal van het negatieve gevoel van de leerling en gebruikt de tekst of tekening die hij/zij eventueel maakte om de pijn te benadrukken (dit is optioneel!). De docent praat niet over de details van de gebeurtenissen en beschuldigt niemand en gaat nauwelijks in op de feiten die de leerlingen naar voren brengen. Het doel is dat men begrijpt hoe de gepeste leerling zich voelt. Niet om erachter te komen wie wat wel of niet gedaan heeft. Het woord pesten wordt niet in de mond genomen.

Als het verhaal rond is, zou het kunnen dat de luisteraars er terneergeslagen of ongemakkelijk uitzien en dat ze onzeker zijn over de reden van de bijeenkomst. Sommigen kunnen ongerust zijn over mogelijke straffen. De begeleider verandert de stemming door te stellen dat er niemand in de problemen zit of zal worden gestraft. Maar dat het een gedeelde verantwoordelijkheid is om de leerling te helpen zich weer gelukkig en veilig te voelen en dat de groep bijeengeroepen is om het probleem te helpen oplossen. De leden van de groep zijn meestal oprecht geraakt door het verhaal en opgelucht dat zij niet in de problemen zitten.

Elk lid van de groep wordt aangemoedigd om een manier voor te stellen waarop het slachtoffer kan worden geholpen om zich weer gelukkiger te voelen. Deze ideeën dienen te worden geformuleerd in de "ik-vorm" en komen van de groepsleden zelf. Ze worden niet door de begeleider opgelegd, maar wel opgemerkt en gewaardeerd (concreet 'helpend gedrag' wordt door de begeleider geïnventariseerd!)

De begeleider bedankt de leerlingen voor hun voorstellen en geeft aan dat ze er alle vertrouwen in heeft dat de voorstellen/afspraken die nu gemaakt zijn gaan de leerling gaan helpen. Er wordt een schriftelijk verslag gemaakt.

Er wordt afgesproken dat de begeleider over een week elk lid van de groep (afzonderlijk) zal spreken om te horen hoe alles loopt, of het gelukt is de ideeën/afspraken uit te voeren. Ook geeft de begeleider aan bereikbaar te zijn voor een gesprek. Een week later komt het groepje weer bij elkaar of de begeleider ziet de steungroep leden afzonderlijk.

Stap 3: Reflectie gepeste leerling

De gepeste leerling wordt gevraagd hoe de week is ervaren, of er veranderingen zijn opgemerkt en hoe hij/zij zich voelde. Gebruik hiervoor eventueel de schaalvraag. Het kan zijn dat er weinig toenadering is bemerkt maar dat het pesten wel stopte. De kans is groot dat de gepeste leerling zich nog angstig en onzeker voelde. Als begeleider vertelt u de situatie te blijven volgen en indien een nieuwe groepsbijeenkomst nodig blijkt eventueel samen een andere groepssamenstelling te formeren. De gepeste leerling blijft voldoende aandacht krijgen, ook als het beter/goed gaat!

Stap 4: Reflectie steungroep

De steungroep opnieuw uitgenodigd. Ongeveer een week later spreekt de begeleider met elk groepslid afzonderlijk of als groepje. In hoeverre voerden zij hun voorstellen uit en hoe was dat voor hen. Afzonderlijk kan prettig zijn, om een competitieve sfeer tegen te gaan. In een groepje kan prettig zijn, zodat de leerlingen van elkaar leren. Zo nodig kan de steungroep een paar keer herhaald worden. Ga ongeveer uit, van 3 tot 5 maal bijeen komen.

Het is niet nodig dat de voorheen gepeste leerling de meest populaire leerling van de school is geworden, zolang hij/zij zich maar veilig en gelukkig voelt. Als begeleider laat u weten de situatie te blijven volgen door af en toe navraag te doen.

Tenslotte: de ouders worden er zoveel mogelijk bij betrokken.

Er worden wegen gezocht om de ouders te informeren/ te betrekken in het proces. Het betreft de ouders zowel van de gepeste leerling als van de steungroep-leden. Ouders worden niet alleen over de aanpak en het resultaat ingelicht, maar ook gevraagd naar hun appreciatie en of ze kunnen aangeven hoe het thuis gaat. Ieders verhaal en inbreng wordt serieus genomen. Eenrichtingsverkeer wordt vermeden! Een idee is bijvoorbeeld om aan het einde van iedere week een kort mailtje te sturen naar de ouders van de gepeste leerling en ook de input van de ouders zelf te vragen. Het is aan te raden hoe er met elkaar contact wordt gehouden, van te voren af te spreken met de ouders.